

Antropogén hatások Szeged környéki gyűjtőhelyeken

Bába Károly

Abstract: *Antropogenic influences in localities in and around Szeged.* The present paper discusses the zoogeographical analysis of coenological data from 10 sites near Szeged.

Key words: Mollusks, terrestrial elements, coenology, zoogeography human disturbances.

Bevezetés

A cönológiai módszerrel (10×25×25 cm-es kvadrátokkal) gyűjtött anyag elemzéséhez a szerző állatföldrajzi kategóriák felhasználásával (Bába, K. 1982, 1982–1983, 1986) igyekezett kimutatni az antropogén hatások okozta változásokat, megadva az egyes gyűjtőhelyeken az előkerült élő és holt egyedek számát, frekvenciójukat és dominanciájukat, valamint az egyes gyűjtőhelyeken élő és holt egyedek állatföldrajzi megoszlását és ökológiai megoszlását.

Anyag módszer

A következő gyűjtőhelyekről származnak a gyűjtések: 1. Kiskundorozsma, vásártér mögötti szikes Molinetum coeruleae 1991.06.24. 2. Nagyszik, Festucetum pseudovinae 1991.06.25. 3. Zsombó, láprét Molinetum coeruleae 1991.06.25. 4. Zsombó, kakascímeres láprét. 5. Ásotthalom, Festucetum vaginatae 1991.06.26. 6. Ásotthalom, száraz Festucetum 1991.06.26. 7. Algyő, töltésoldal Arhanatheretum elatioris 1991.06.27. 8. Algyő, telepített fiatal nyáras 1991.06.27. eredetileg kocsányos tölgyes, 9. Algyő, használatlan töltésoldal 1991.06.27. 10. Algyő, komplejáró hullámtéren irtott nyáras 1991.06.27. (1–2. táblázat)

A fajnevek előtt a táblázatokban Ložek, V. (1965) alapján képzelt élőhelytípus-megjelölések vannak (Ét). Ezek: S: sztyepplakó, E: erdőlakó, BE: Bokorerdő lakó, VP: Vízparti, azaz nedvességkedvelők.

Az élőhely típus után a fajnevek előtt számokkal vannak feltüntetve az állatföldrajzi kategóriák (Áf): 1.1. Kelet-szibériai, 1.2. Nyugat-szibériai, 1.3. Euroszibériai, 1.4. Holarktikus, 2.2. Közép-ázsiai; turkesztáni, 3. Kaspi-Szarmata, 5.3. ponto-pannon. A felsorolt faunakörök kontinentális jellegűek. A szubatanti faunakörök: 5.2.1. Quercion frainetto rtráciái, 8. Holomediterrán.

Az 1–2. táblázatban a gyűjtőhelyek jelzései É= élő, H= holt, F= frekvencia, D= dominancia százalék.

Eredmények

A két táblázat 20 fajt tartalmaz. Legtöbb élő faj az 1.3. Molinetum coeruleae gyűjtőhelyről és a 8,9 algyői telepített fiatal nyáras és használatlan töltésoldal gyűjtőhelyekről került elő.

1. táblázat

Ét	Áf	Fajok	1			2			3			4			5									
			É	H	F	D	É	H	F	D	É	H	F	D	É	H	F	D						
BE	1.4	Cochlicopa lubrica (O.F.Müller 1774)																						
S	2.2	Cochlicopa lubricella (Porro 1837)								5									2					
BE	8	Frucatellina cylindrica (Ferrussac 1807)																1	17	10	20			
VP	1.4	Vertigo antivertigo (Draparnaud 1801)	1																					
S	5.2.1	Granaria frumentum (Draparnaud 1801)											89											
S	1.4	Vallonia pulchella (O.F.Müller 1774)																						
S	1.4	Vallonia costata (O.F.Müller 1774)	4			1	10	21	1	2	10	1,49									34			
S	1.1	Pupilla muscorum (Linné 1758)																						
S	8	Chondrula tridens (O.F.Müller 1774)								2	16	20	2,98	110							1			
VP	1.1	Succinea putris (Linné 1758)																						
VP	1.2	Succinea oblonga (Draparnaud 1801)	3	7	30	8,57				29	11	100	43,48	2	21	20	7,14							
BE	1.4	Vitrina pellucida (O.F.Müller 1774)																			10			
VP	1.4	Zonitoides nitidus (O.F.Müller 1774)									7													
BE	1.3	Deroceras agreste (Linné 1758)	1		10	2,85																		
BE	1.4	Euconulus fulvus (O.F.Müller 1774)																			3	6	10	60
S	5.3	Helicella obvia (Menke 1828)																			1	14	10	20
S	8	Monacha carthusiana (O.F.Müller 1774)	27	15	100	77,14	4	2	30	80	31	44	100	46,26	26	20	50	92,85						
VP	1.1	Perferatella rubiginosa (A.Schmidt 1853)																						
BE	3	Cepaea vindobonensis (Ferrussac 1821)	5	1	40	14,28																		
BE	5.3	Helix pomatia (Linné 1758)																						
		Σ	36	28		102,84	5	2	100	67	83	100,37	28	253							999,99	5	86	100
		Élő és holt – fajszám	4	5			2	1		6	7		2	5							3	7		

2. táblázat

Ét	Áf	Fajok	6			7			8			9			10				
			É	H	F	D	É	H	F	D	É	H	F	D	É	H	F	D	
BE	1.4	<i>Cochlicopa lubrica</i> (O.F.Müller 1774)																	
S	2.2	<i>Cochlicopa lubricella</i> (Porro 1837)					2	25	20	100	4	4	30	6,77	1	17	10	12,5	
BE	8	<i>Fruncatellina cylindrica</i> (Ferrussac 1807)						5								3			
VP	1.4	<i>Vertigo antivertigo</i> (Draparnaud 1801)																	
S	5.2.1	<i>Granaria frumentum</i> (Draparnaud 1801)								1	10	1,69			1	22	10	12,5	
S	1.4	<i>Vallonia pulchella</i> (O.F.Müller 1774)						69											
S	1.4	<i>Vallonia costata</i> (O.F.Müller 1774)		2															
S	1.1	<i>Pupilla muscorum</i> (Linné 1758)	2	1	10	22,22	3								1				
S	8	<i>Chondrula tridens</i> (O.F.Müller 1774)		7			1			1	5	10	1,69		7				
VP	1.1	<i>Succinea putris</i> (Linné 1758)																	
VP	1.2	<i>Succinea oblonga</i> (Draparnaud 1801)								23	80	38,96			4				
BE	1.4	<i>Vitrina pellucida</i> (O.F.Müller 1774)																	
VP	1.4	<i>Zonitoides nitidus</i> (O.F.Müller 1774)													1				
BE	1.3	<i>Deroceras agreste</i> (Linné 1758)													5	30	62,5		
BE	1.4	<i>Euconulus fulvus</i> (O.F.Müller 1774)													1				
S	5.3	<i>Helicella obvia</i> (Menke 1828)	7	76	10	77,77	1												
S	8	<i>Monacha carthusiana</i> (O.F.Müller 1774)						1		24	100	40,67		1	11	10	12,5	6	40
VP	1.1	<i>Perferatella rubiginosa</i> (A.Schmidt 1853)								6	40	10,16			1				
BE	3	<i>Cepaea vindobonensis</i> (Ferrussac 1821)																	
BE	5.3	<i>Helix pomatia</i> (Linné 1758)																	1
		Σ	9	88	99,99	2	105	100	59	9	99,94	8	74	100	6	1	100		
		Élő és holt – fajszám	2	4			1	6	6	2		5	8		1	1			

A frekvens-domináns fajok sztyepplakók az 1, 2, 3, 4 gyűjtőhelyen a *Monacha carthusiana*, az 5 gyűjtőhelyen a bokorerdőlakó *Euconulus fulvus*, a 6 gyűjtőhelyen a sztyepplakó *Helicella obvia*, a 7 gyűjtőhelyen a sztyepplakó *Cochlicopa lubricella*, a 8–10 gyűjtőhelyen a sztyepplakó *Monocha carthusiana*, a 9 gyűjtőhelyen a bokorerdő lakó *Deroceras agreste*. Elő vízparti nedvességkedvelő fajok alacsony egyedszámmal kerültek elő az 1, 3, 4, 8 gyűjtőhelyekről. A legtöbb a 8 gyűjtőhely fiatal nyáras erdejéből a korábbi tölgyes helyén a *Succinea oblonga*.

A kontinentális jellegű állatföldrajzi kategóriák minden gyűjtőhelyen túlsúlyban vannak a domináns fajok többsége is közülük kerül ki. Kivéve a *Monacha carthusiana* fajt, mely az 1, 2, 3, 4 és 8–10 gyűjtőhelyeken frekvens domináns. Az előkerült fajok többsége ezeken a gyűjtőhelyeken is a kontinentális faunakörökből kerül ki, az élők és holtak közt egyaránt.

Összefoglalás

A vizsgált gyűjtőhelyek alacsony élő és magas holt egyed és fajszámukkal jellemezhetők. Túlsúlyban vannak a sztyepplakó (S) fajok a frekvens-domináns fajok közt. A gyűjtőhelyek alacsony fajszámukkal tűnnek ki. Az élő és holt fajok zöme kontinentális jellegű állatföldrajzi kategóriába tartozik, ami a Dél-Alföld klíma jellegének felel meg. Az alacsony élő fajszámok az erdészetileg kezelt erdőknek megfelelően antropogén hatásokra utal (Bába, K. 2003).

Irodalom

- Bába, K. (1982): Eine neue Zoogeographische Gruppierung der ungarischen Landmollusken und die Wertung des Faunabildes. – *Malacologia* 22(1–2): 441–454
- Bába, K. (1982–1983): Magyarország szárazföldi csigáinak állatföldrajzi besorolásához felhasznált fajarea térképek. – *Folia Historico-naturalia Musei Matraensis*, 8: 129–131.
- Bába, K. (1986): Magyarország szárazföldi csigáinak besorolásához felhasznált fajarea térképek és értelmezésük II. – *Folia Historico-naturalia Musei Matraensis*, 49–69.
- Bába, K. (1986): Eine Möglichkeit für die Ausbildung der Einheitlichen Biogeographischen Anwendungsweise der Phyto und zoogeographie. – *Proceedings of the 8th Internat. Malacological Congress, Budapest 1983*, 1–8.
- Bába, K. (2003): Természetvédelem és az erdészeti kezelések kapcsolata. – *The 10 Symposium on Analytical and Environmental Problems Szeged*, 205–208.
- Ložek, V. (1965): Entwicklung der Mollusken fauna der Slowakei in der Nacheiszeit. – *Informationsbericht der Landwirtschaftlichen Hochschule Nitra I.*(1–4): 9–24.
- Pintér, L. (1984): Magyarország pecens puhatestűinek revidiált katalógusa (Mollusca) – *Folia Historico-naturalia Musei Matraensis*, 9: 79–88.

BÁBA, Károly
Szeged
Vár u. 6.
H-6720